

НАРОДНОСТТА ХАККА И НЯКОИ АРХИТЕКТУРНИ ОСОБЕНОСТИ НА СГРАДИТЕ ТУЛОУ

Теодора Йонкова*

THE HAKKA PEOPLE AND SOME ARCHITECTURAL FEATURES OF TULOUBUILDINGS

Teodora Yonkova

Abstract: This work aims to introduce the Hakka people. They are a unique people and are part of the Han Chinese ethnic group. In ancient times they have avoided military and political conflicts and migrated further south until they have reached the southernmost provinces of present-day China. They have preserved their centuries-old traditions and have given the world the *toulou* buildings. *Tulou* have unique and astonishing architectural features which will be described in the text below.

Keywords: Hakka people; Chinese ethnic groups; Chinese ethnic minorities; tulous buildings; tulous; hakka architecture

Китайската цивилизация има хилядолетна история. Богатата и разнообразна история изпъстрена с властването на множество царства, владетели и династии, някои от които смятани за варварски, като монголите и манджурите. Разбира се, на подобен исторически фон на прииждане на чуждоземци и смесването им с местното население, не може да се говори за една народност, националност, малцинство и т.н. на териториите на страната, която днес наричаме Китай. Днес в страната има 56 етнически групи, като най-голямата от тях е Хан (汉族), която съставлява над 90% от населението на днешен Китай. Официално след Хан се нареждат още 55 етнически групи. Сред тези 55 най-многобройна е етническата група джуанци (壮族), следвана от монголите (蒙古族), хуей (回族), които са предимно мюсюлмани, мяо (苗族) и т.н.

Групата хакка¹ (客家), за която ще говорим, всъщност не е отделна етническа група, а клон на ханските китайци. Произходът на хакка все още не е напълно уточнен. Смята се, обаче, че хакка произлизат от северните провинции, основно Шанси, Хънан и Хубей, като са мигрирали и са се установили в Южен Китай. Най-вероятната причина за тяхната миграция е била това да избегнат редица военни и политически конфликти. Има сведения за няколко премествания на хакка на юг. Предполага се, че първото такова преместване е било по времето на император Цин Шъхуан (秦始皇帝)². Втората вълна на миграция е

---

* Гл.ас. д-р Теодора Йонкова – ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, катедра „Класически и източни езици и култури“, e-mail: t.yonkova@ts.uni-vt.bg

¹ Може и да се срещне с като хака.

² Управлението на династия Цин 秦朝 (Qín cháo), започва след обединението на Китай под обща власт и го превръща в империя. Първият император на династията

в края на династия Тан (唐朝618 – 907 г. сл.н.е.) и началото на династия Сун (宋朝960 г. – 1127 г.), когато хакка достигат до южните части на провинция Анхуей, югозападна Дзянси, южните и западните части на Фудзиен, което ги доближава до Гуандун. Следващата им миграция е по времето на падането на династия Сун, когато монголските племена завземат централните равнини на Китай. Опитвайки се да избегнат нашествието, те отново поемат на път, като това ги отвежда още по на юг в северните и източните части на провинция Гуандун. След това, по времето на падането на династия Мин (明朝1368-1644 г.) и настъпването на манджурската династия Цин (清朝1644-1911 г.) на юг, отново принуждава хората хакка да се преместят от Гуандун и Дзянси към централните и крайбрежните региони на Гуандун, както и в Съчуан, Гуанси, Хунан и Тайван. Последното им преместване е свързано с въстанието на Тайпините³, след което те се озовават в провинция Гуанси, а някои дори достигат до остров Хайнан. Днес голям брой хакка живеят извън Китай.

Името хакка вероятно произлиза от кантоското произношение на думата 客家, която буквално означава гости. По време на династия Сун обаче терминът хакка, първоначално се използвал, за да се направи разграничение между местните жители и „гостите“, които са напуснали родните си земи и са се заселили в друг части на страната.

Фигура 1. Тулоу сгради в провинция Фудзиен

е Джао Джън. Той управлява от 221 до 210 година пр.н.е до смъртта си. След обединението на отделните държави, с цел утвърждаване на властта си, той започва да се нарича Цин Шъхуанди 秦始皇帝, което преведено означава първи император на Цин.

³ Между 1850 и 1873 г. Китай е разтърсен от редица бунтове и въстания, някои от които почти свалят династията от трона. Най-голямото такова въстание е Тайпинското въстание, започнало през 1851 г. Въстанието започва от южните провинции на Китай и региона около Гуанджоу. В Южен Китай условията на живот стават все по-лоши, а опиумът от Индия поражда създаването на тайни общества, настроени срещу императорската династия. Основател на движението на тайпините е Хун Сюцюен. >>

Въпреки че техният брой е малък, хакка никога не биват напълно асимилирани от местното население. Тяхната култура и традиционни вярвания са изключително добре запазени. Някои дори смятат, че те имат царски произход, и ако това е така в действителност, би означавало, че техните практики отразяват аспекти на културни практики отпреди 20 века.

Хакка са особена етническа група и привличат интереса на изследователите от известно време насам. Един от най-интересните, бих казала, аспекти от тяхната култура и бит са техните жилища, които будят интерес у всеки, който ги е зърнал или чул за тях. Те са, може би, най-уникалните жилища не само в Китай, но и в целия свят. Това са комплексите от сгради *тулоу* 土楼. Буквално преведено името означава сграда от пръст, кал. *Тулоу* основно могат да бъдат открити в провинциите Фудзиен и Гуандун. Комплексите *тулоу* са дом на множество семейства, които принадлежат на един клан. Те са кръгли или правоъгълни, оградени от стена от сбита пръст, дебела около два метра и висока около пет етажа, а в горната част са пробити дупки подобни на прозорци. В една сграда живеят около 20 семейства или около 100 души.

Пръстта или земята е най-старият материал за строене, също така и най-екологичен такъв. Смята се, че над 3 млрд. души живеят в къщи, построени от пръст, като само в Китай са около 100 млн.⁴ В северозападните части на Китай са открити над 23 хил. *тулоу*, които в никакъв случай не са примитивни, а шедеври на находчивото творчество на хакка⁵.

Сградите *тулоу* са устойчиви на вятър, земетресения и други природни стихии, също така се възползват от естествената светлина и представляват добра защита срещу крадци. Поради културни различия хакка, често влизали в конфликти с местното население. За да оцелеят, те трябвало да живеят заедно и с времето се научили да строят комплексите *тулоу*, за да бъдат защитени. Благодарение на този начин на живот техните обичаи и култура са запазени и до днес. Кръглите *тулоу* винаги са будили повече интерес от правоъгълните. Те са с диаметър около 50-60 метра, но има и по-големи с диаметър 90 метра. При един примерен комплекс стените са с височина около 10 метра. Сградите вътре в комплекса образуват три ограждения едно в друго, като заедно имат около 300 стаи. В най-вътрешното ограждение има олтар, където се почитат предците, извършват, сватби и погребения и са се осъществявали срещи на членовете на клана. Най-външното ограждение е на 4 етажа, като стаите на първия етаж са служили за кухни и складове. Зърното е било складирано на втория етаж, а на третия и четвъртия са стаите за живеене. Въпреки големите си размери, комплексите разполагат с малко врати, а всички прозорци гледат навътре. Стените, тъй като първоначално са били за защита, могат да достигнат дебелина от 2,5 метра и са изключително здрави, като благодарение на строителната техника, при която пръстта се сбива, с времето стават още по-здрави, като някои дори са устояли на бомбардировки без да се срутят. Вратите са били от здраво дърво,

---

⁴ Yelland 2013, R. M. Yelland History Made for Tomorrow: Hakka Tulou.2013

⁵ Пак там.

обковани с метални листи, а над вратите е имало цистерни с вода, като предпазна мярка в случай на опити да се подпалят вратите, благодарение на това, че в имало множество кладенци с вода и достатъчно количество запаси от зърно, други комплексите можело да издържат дълго на обсада. Много от тези сгради са все още в употреба, а също така нови се строят, като се използват същите строителни техники, с които са се строили в миналото.

Фигура 2. Сградата Chengqilou

В провинция Фудзиен се намира сградата Chengqilou, която се смята за „кралят на *тулоу*“. Chengqilou е на повече от 300 години, като сградата все още е в употреба и е дом на близо 200 семейства. Сградата е с впечатляващите размери, които съответстват на половината от размерите на Колизеума в Рим. Като повечето *тулоу*, Chengqilou е изградена от сбита пръст и дървен материал. Построяването на една сграда *тулоу* може да отнеме до една година. Както вече споменахме, днес те се строят, като се използват древните методи на предците на хакка. Тези методи, както голяма част от културата, се предават от поколение на поколение. И днес както и преди векове за построяването на *тулоу* се използва пръстта от земята, дърветата от горите и камъните от планините. Всички материали се добиват от природата, заобикаляща хакка. Построяването на стените от сбита пръст е изкуство, което се предава от древността. Пръстта се смесва с вода и после се удря многократно, докато придобие правилната плътност, добавят се бамбукови и чамови клонки, за да добият стените по-голям здравина. Един слой от стената е с размери приблизително 2 м дължина и 0,5 м височина. На ден могат да изградят не повече от два слоя от стената, тъй като пръстта трябва да изсъхне естествено на слънце, за да не омекне и не се срути. Сградите *тулоу* са не само здрави и устойчиви, но и предлагат удобни и приятни условия на живот. Тъй като стените от пръст действат като регулатор

на температурата, дори без електричество, през зимата е достатъчно топло, а през горещите летни дни е достатъчно прохладно.

Тулоу са толкова здрави, че устояват на времето векове наред, като същевременно предоставят достатъчно удобства на обитаващите ги хакка и ги предпазват от приумиците на времето. Те спомогат за устойчивия начин на живот на хакка и за съхранението на вековни и древни традиции. Народът хакка успява да създаде уникална архитектура, която удивява целия свят. Тези сгради се смятат за толкова уникални, че някои от тях са влезли в списъка на световно културно и природно наследство на ЮНЕСКО.

БИБЛИОГРАФИЯ

Knapp 2000: R. Knapp. China's old Dwellings. University of Hawai'i press, Honolulu. 2000. Pdf.

Lou 2009: Q. Lou. The Architectural Art of Ancient China. Beijing, 2009.

Shan 2004: D. Shan. Chinese Vernacular Dwelling. Beijing, 2004.

The hakka people <http://edu.ocac.gov.tw/lang/hakka/english/a/a.htm>.

Yelland 2013: R. M. Yelland History Made for Tomorrow: Hakka Tulou.2013 www.mdpi.com/journal/sustainability.

Снимките са взети от Yelland 2013, R. M. Yelland History Made for Tomorrow: Hakka Tulou.2013 www.mdpi.com/journal/sustainability.